

Curs 1

2020-2021

Fundamentele Limbajelor de Programare

Cuprins

1 Organizare

2 Privire de ansamblu

- Semantica Limbajelor de Programare
- Bazele programării funcționale / logice

3 Programare logică & Prolog

Organizare

Curs:

- **Ioana Leuştean (seria 24), Traian-Florin Şerbănuţă (seria 23)**

Laborator

Seria 24 □ **Ioana Leuştean (241, 244)**

□ **Natalia Ozunu (242, 243)**

Seria 23 □ **Ana Țurlea (231, 232, 233)**

□ **Traian Şerbănuţă (234)**

Suport curs/seminar/laborator

- Seria 24
- <https://cs.unibuc.ro/~ileustean/FLP.html>
 - Moodle: <https://moodle.unibuc.ro/course/view.php?id=4635>
 - Materiale Curs/Laborator: <https://bit.ly/3de0S0F>
- Seria 23
- Materiale Curs/Laborator: <http://bit.do/unibuc-flp>
 - Moodle (teste, note): <https://moodle.unibuc.ro/course/view.php?id=4634>

O parte din materiale sunt realizate în colaborare cu Denisa Diaconescu.

Notare

- **Testare parțială: 40 puncte**
- **Testare finală: 50 puncte**
- Se acordă 10 puncte din oficiu!

Notare

- **Testare parțială: 40 puncte**
- **Testare finală: 50 puncte**
- Se acordă 10 puncte din oficiu!

- Condiție minimă pentru promovare:
testare parțială: minim 20 puncte și
testare finală: minim 20 puncte.

Notare

- **Testare parțială: 40 puncte**
- **Testare finală: 50 puncte**
- Se acordă 10 puncte din oficiu!

- Condiție minimă pentru promovare:
testare parțială: minim 20 puncte și
testare finală: minim 20 puncte.

- Se poate obține punctaj suplimentar pentru activitatea din timpul
laboratorului:
maxim 10 puncte.

Testare parțială: 40 puncte

- ☐ Data: 23 aprilie
- ☐ Timp de lucru: 1,5 ore
- ☐ Prezența este obligatorie pentru a putea promova!
- ☐ Pentru a trece această probă, trebuie să obțineți minim 20 de puncte.

Testare finală: 50 puncte

- ☐ Data: În sesiune
- ☐ Timp de lucru: 2 ore
- ☐ Prezența este obligatorie pentru a putea promova!
- ☐ Pentru a trece această probă, trebuie să obțineți minim 20 de puncte.

□ Curs

Semantica limbajelor de programare

- Parsare, Verificarea tipurilor și Interpretare
- Semantică operațională, statică și axiomatică
- Inferarea automată a tipurilor

Bazele programării funcționale

- Lambda Calcul, Codificări Church, combinatori
- Lambda Calcul cu tipuri de date

Bazele programării logice

- Logica clauzelor Horn, Unificare, Rezoluție

□ Laborator:

Haskell Limbaj pur de programare funcțională

- Interpretoare pentru mini-limbaje

Prolog Cel mai cunoscut limbaj de programare logică

- Verificator pentru un mini-limbaj imperativ
- Inferența tipurilor pentru un mini-limbaj funcțional

Bibliografie

- B.C. Pierce, **Types and programming languages**. MIT Press.2002
- G. Winskel, **The formal semantics of programming languages**. MIT Press. 1993
- H. Barendregt, E. Barendsen, **Introduction to Lambda Calculus**, 2000.
- J. Lloyd. **Foundations of Logic Programming**, second edition. Springer, 1987.
- P. Blackburn, J. Bos, and K. Striegnitz, **Learn Prolog Now!** (Texts in Computing, Vol. 7), College Publications, 2006
- M. Huth, M. Ryan, **Logic in Computer Science (Modelling and Reasoning about Systems)**, Cambridge University Press, 2004.

Privire de ansamblu

Semantica Limbajelor de Programare

Ce definește un limbaj de programare?

Sintaxa Simboluri de operație, cuvinte cheie, descriere (formală) a programelor/expresiilor bine formate

Practica Un limbaj e definit de modul cum poate fi folosit

- ☐ Manual de utilizare și exemple de bune practici
- ☐ Implementare (compilator/interpretor)
- ☐ Instrumente ajutătoare (analizor de sintaxă, verificador de tipuri, depanator)

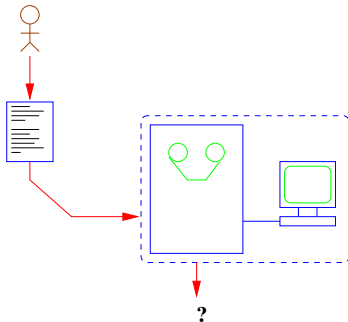
Semantica? Ce înseamnă / care e comportamentul unei instrucțiuni?

- ☐ De cele mai multe ori se dă din umeri și se spune că **Practica** e suficientă
- ☐ Limbajele mai utilizate sunt **standardizate**

La ce folosește semantica

- Să înțelegem un limbaj în profunzime
 - Ca programator: pe ce mă pot baza când programez în limbajul dat
 - Ca implementator al limbajului: ce garanții trebuie să ofer
- Ca instrument în proiectarea unui nou limbaj / a unei extensii
 - Înțelegerea componentelor și a relațiilor dintre ele
 - Exprimarea (și motivarea) deciziilor de proiectare
 - Demonstrarea unor proprietăți generice ale limbajului
E.g., execuția nu se va bloca pentru programe care trec de analiza tipurilor
- Ca bază pentru demonstrarea corectitudinii programelor.

Problema corectitudinii programelor

- Pentru anumite metode de programare (e.g., **imperativă**, **orientată pe obiecte**), nu este ușor să stabilim că un program este **corect** sau să înțelegem ce înseamnă că este corect (e.g, în raport cu ce?!).
- **Corectitudinea programelor** devine o problemă din ce în ce mai importantă, nu doar pentru aplicații "safety-critical".
- Avem nevoie de metode ce asigură "calitate", capabile să ofere "garanții".

C

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

C

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

☐ Este corect?

C

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

☐ Este corect? În raport cu ce?

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
{
    int square;
    for(int i = 1; i <= 5; ++i)
    {
        square = i * i;
        cout << square << endl;
    }
}
```

- ❑ Este corect? În raport cu ce?
- ❑ Un **formalism adecvat** trebuie:
 - ❑ să permită descrierea problemelor (**specificații**), și
 - ❑ să raționeze despre implementarea lor (**corectitudinea programelor**).

Tipuri de semantică

Semantica dă "înțeles" unui program.

Tipuri de semantică

Semantica dă "înțeles" unui program.

- Operațională:

- Înțelesul programului este definit în funcție de pașii (transformări dintr-o stare în alta) care apar în timpul execuției.

Tipuri de semantică

Semantica dă "înțeles" unui program.

- Operațională:

- Înțelesul programului este definit în funcție de pașii (transformări dintr-o stare în alta) care apar în timpul execuției.

- Denotațională:

- Înțelesul programului este definit abstract ca element dintr-o structură matematică adecvată.

Tipuri de semantică

Semantica dă "înțeles" unui program.

- Operațională:

- Înțelesul programului este definit în funcție de pașii (transformări dintr-o stare în alta) care apar în timpul execuției.

- Denotațională:

- Înțelesul programului este definit abstract ca element dintr-o structură matematică adecvată.

- Axiomatică:

- Înțelesul programului este definit indirect în funcție de axiomele și regulile pe care le verifică.

Tipuri de semantică

Semantica dă "înțeles" unui program.

- **Operațională:**

- Înțelesul programului este definit în funcție de pașii (transformări dintr-o stare în alta) care apar în timpul execuției.

- **Denotațională:**

- Înțelesul programului este definit abstract ca element dintr-o structură matematică adecvată.

- **Axiomatică:**

- Înțelesul programului este definit indirect în funcție de axiomele și regulile pe care le verifică.

- **Statică / a tipurilor**

- Reguli de bună-formare pentru programe
- Oferă garanții privind execuția (e.g., nu se blochează)

Bazele programării funcționale / logice

Principalele paradigme de programare

□ Imperativă (cum calculăm)

- Procedurală

- Orientată pe obiecte

□ Declarativă (ce calculăm)

- Logică

- Funcțională

Fundamentele paradigmelor de programare

Imperativă Execuția unei Mașini Turing

Funcțională Beta-reducție în Lambda Calcul

Logică Rezoluția în logica clauzelor Horn

Programare declarativă

- Programatorul spune **ce** vrea să calculeze, dar nu specifică concret **cum** calculează.
- Este treaba interpretorului (compiler/implementare) să identifice cum să efectueze calculul respectiv.
- Tipuri de programare declarativă:
 - Programare funcțională (e.g., Haskell)
 - Programare logică (e.g., Prolog)
 - Limbaje de interogare (e.g., SQL)

Programare funcțională

Esență: funcții care relaționează intrările cu ieșirile

Caracteristici:

- ☐ funcții de ordin înalt – funcții parametrizate de funcții
- ☐ grad înalt de abstractizare (e.g., functori, monade)
- ☐ grad înalt de reutilizarea codului — polimorfism

Fundamente:

- ☐ Teoria funcțiilor recursive
- ☐ Lambda-calcul ca model de computabilitate (echivalent cu mașina Turing)

Inspirație:

- ☐ Inferența tipurilor pentru templates/generics in POO
- ☐ Model pentru programarea distribuită/bazată pe evenimente (callbacks)

Programare logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică formală.

Programare logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică formală.
- Unul din sloganurile programării logice:

Program = Logică + Control (R. Kowalski)

Programare logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică formală.
- Unul din sloganurile programării logice:
Program = Logică + Control (R. Kowalski)
- Programarea logică poate fi privită ca o deducție controlată.

Programare logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică formală.
- Unul din sloganurile programării logice:
Program = Logică + Control (R. Kowalski)
- Programarea logică poate fi privită ca o deducție controlată.
- Un program scris într-un limbaj de programare logică este
o listă de formule într-o logică
ce exprimă fapte și reguli despre o problemă.

Programare logică

- Programarea logică este o paradigmă de programare bazată pe logică formală.
- Unul din sloganurile programării logice:
Program = Logică + Control (R. Kowalski)
- Programarea logică poate fi privită ca o deducție controlată.
- Un program scris într-un limbaj de programare logică este
o listă de formule într-o logică
ce exprimă fapte și reguli despre o problemă.
- Exemple de limbaje de programare logică:
 - Prolog
 - Answer set programming (ASP)
 - Datalog

Programare logică & Prolog

Programare logică - în mod idealist

- Un "program logic" este o colecție de proprietăți presupuse (sub formă de formule logice) despre lume (sau mai degrabă despre lumea programului).
- Programatorul furnizează și o proprietate (o formula logică) care poate să fie sau nu adevărată în lumea respectivă (întrebare, query).
- Sistemul determină dacă proprietatea aflată sub semnul întrebării este o consecință a proprietăților presupuse în program.
- Programatorul nu specifică metoda prin care sistemul verifică dacă întrebarea este sau nu consecință a programului.

Exemplu de program logic

oslo → windy
oslo → norway
norway → cold
cold \wedge windy → winterIsComing
oslo

Exemplu de program logic

```
oslo → windy
oslo → norway
norway → cold
cold ∧ windy → winterIsComing
oslo
```

Exemplu de întrebare

Este adevărat `winterIsComing`?

Prolog

- bazat pe logica clauzelor Horn
- semantica operațională este bazată pe rezoluție
- este Turing complet

Prolog

- bazat pe logica clauzelor Horn
- semantica operațională este bazată pe rezoluție
- este Turing complet

Limbajul Prolog este folosit pentru programarea sistemului IBM Watson!

Puteți citi mai multe detalii [aici](#).

Exemplul de mai sus în SWI-Prolog

Program:

```
windy :- oslo.  
norway :- oslo.  
cold :- norway.  
winterIsComing :- windy, cold.  
oslo.
```

Intrebare:

```
?- winterIsComing.  
true
```

<http://swish.swi-prolog.org/>